

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DURUMU

Asistan Aysel AZİZ

I. GİRİŞ

Bugün Yurdumuzda geniş yayın gücüne sahip tek yayın organı **Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT)**, gerek 1961 Anayasa'sının 121. ve gerekse ona dayanılarak çıkarılan 359 sayılı TRT yasasının 35. maddeleri ile «Yayın Tekeli» ile donatılmıştır. Yasalarla tanınan bu hukukî tekele karşın, gerçekte ise durum farklı olup, TRT'nin dışında yayın yapan bir çok verici istasyonu vardır. Birbirleri ile açıkça çelişir gibi görünen bu durumun nedenlerine inilecek olursa, oldukça eskiye uzanan hukukî bir durumun fiilî bir duruma dönüşmesinin bir sonucu olduğu görülür.

Yurdumuzda «Yayın» konusunda düzenleyici olarak çıkarılan ilk yasa. 9 Haziran 1937 tarih ve 3222 sayılı **Telsiz Kanunu**'dur. Yasa, genel olarak telsiz araçlarının Türkiye'de kullanımı konusunda kurallar getirmektedir. Ancak, bu arada radyo ve televizyonla yapılan yayınlar da Yasanın kapsamına alınmıştır. Yasanın I. Fasılının Genel Hükümleri arasındaki I. maddesi şöyledir :

«Elektro manyetik dalgalar vasıtasıyla resim, işaret ve sesleri vermeğe ve almağa yarayan bilûmum telsiz tesisatı ve işletilmesi Hükümetin inhisarındadır.»

Görüleceği üzere, bu maddede yayının açık olarak tanımı da yapılmaktadır. Genel olarak kamuya seslenen, belirli amaçlarla hazırlanan programların resim, işaret, ve ses halinde elektro manyetik dalgalar aracılığı ile -buna Hertz dalgaları da denilmektedir- iletilmesine «yayın» demektediriz. 3222 sayılı Yasanın I. maddesine göre, tanımı yaptığımız bu «yayın»ların iletilmesine yarayan tüm telsiz araçlarına sahip olma ve bunların işletilmesi Hükümetin tekelinde olmaktadır. Daha açık bir deyişle, Hükümet bu araçların dağıtımını, işletilmesini yönetir ve denetler. Yasanın 2. maddesi ise bu konuda daha ayrıntıya inmektedir :

«Madde 2 - Türkiye topraklarında, Türk deniz ve hava gemi-

leriyle tayyarelerinde her nevi telsiz tesisatı vücuda getirilmesi ve kezaik ruhsat alınarak yapılmış olan tesisatın yerlerinin veya cihaz ve teferruatının herhangi bir surette değiştirilmesi Nafia Vekâletinin müsaadesine bağlıdır. Bu hususda herhangi bir teşebbüs, icraata başlangıç addolunur.

Lise ve yüksek mekteplerde ve üniversitelerde ders icabı yapılacak telsiz tesisatı ve neşriyatı Maarif ve Nafia Vekâletince müştereken hazırlanacak esaslara göre yapılır...»¹

1. maddede öngörülen hususları daha ayrıntılı olarak belirten bu maddede, «telsiz tekeli» hükümetin hangi organı aracılığı ile kullanacağı da belirtilmektedir. Daha sonra **Bayındırlık Bakanlığı** adını alan Nafia Vekâleti bu görevi kendisine bağlı **PTT Genel Müdürlüğü** tarafından yürütmüştür. Ancak, 1939 yılında Münakâlat Vekâletinin kurulması ile PTT görevleri bu Bakanlığa devredilince, telsiz araçlarının yönetim ve denetim işleri de 27 Mayıs 1939 tarih ve 3613 sayılı yasa ile kurulan Münakâlat Vekâletine geçmiştir. Daha sonraları ise 4770 sayılı ve 27 Haziran 1945 tarihli Yasa ile bu bakanlığın adı «Ulaştırma» olarak değiştirilmiş ve bu görev, Yasanın 8. maddesi ile Bakanlığa bağlanan «Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğü»ne verilmiştir.²

Uzun süre Yurdumuzdaki yayınlar yukarıda iki maddesi verilen 3222 sayılı yasaya göre yönetilmişlerdir. PTT Genel Müdürlüğü'nün görevi, zamanla yalnız teknik yönden düzenleme şekline indirilmiş ve belirli koşulları yerine getiren kurumlar, gerekli izni alarak radyo vericisi kurabilmişlerdir. Ulusal radyo niteliğini taşıyan Ankara ve İstanbul Radyoları-ki buna daha sonraları İzmir Radyosu yayınları da eklenmiştir- «Türkiye Millî Radyosu» adı ile Hükümetin denetiminde 1964 yılına kadar değişik Hükümet organlarınca yönetilmişlerdir.³

Özetlemek gerekirse, 1961 Anayasa'sının 121. maddesinde öngörülen Yasa çıkarılıncaya dek (359 sayılı TRT Yasası olarak çıka-

(1) 9 Haziran 1937 tarih ve 3222 sayılı Telsiz Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Kanunları, 3, sh. 2786-2793.

(2) 27 Haziran 1945 tarih ve 4470 sayılı «Ulaştırma Bakanlığı Görevleri ve Kuruluşu Hakkındaki Kanun», Türkiye Cumhuriyeti Kanunları, 4, sh. 3785.

(3) Ayrıntılı bilgi için bakınız Dr. İ. Cengiz TAŞER, «Radyonun Organizasyonu ve Özerkliği», Ankara, 1969, sh 38-40. Aysel AZİZ, «Radyo ve Köy Yayınları», Ankara, 1968, TRT Yayınları, sh. 7-9, (çoğaltma). Akın BEŞİROĞLU, «Radyo-Yayın İşletmeciliği», Ders Notları, Cilt I, Ankara 1969, sh. 28-37. (Çoğaltma).

rılmıştır), Türkiye'deki kamuya seslenen radyo ve televizyon yayınlarının yönetimi ve denetimi Hükümetlerin yetkisinde bırakılmıştır. Hükümetler ise, kurumsal amaçlarla kendilerine yapılan başvurmaları, teknik yönden inceledikten sonra, genellikle olumlu karşılamışlardır. Ulusal güç ve nitelikde görülen Ankara ve İstanbul Radyolarını ise, gittikçe artan bir taraflılık politikası ile yönetmiş ve denetlemişlerdir.

1961 Anayasası "basın dışı haber alma aracı" olarak tanımladığı radyo ve televizyon yayınları konusunda, daha önceki «Hükümet Tekeli» uygulamasının sakıncalarını ortadan kaldırıcı biçimde kurallar getirmiştir. Anayasa'nın 26. maddesinde basın dışı haberleşme araçlarından kimlerin yararlanacağı belirtilmiştir. 121. maddesinde ise, radyo ve televizyon yayınlarının yönetiminin «**Özerk Kamu Tüzel Kişiliği**» halinde ancak **kanunla** düzenleneceği esası konmuştur.

Anayasa'nın bu hükümlerine dayanılarak çıkarılan 359 sayılı TRT Yasası ise, Türkiye'deki yayın tekeli ni 35. maddesi ile Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna vermiştir. Daha sonra ayrıntılarına inilecek olan bu Yasanın yürürlüğe giriş tarihi olan 1 Mayıs 1964 tarihinde Türkiye'deki radyo ve televizyon yayınlarının durumu, «Türkiye Millî Radyosu» ve onun dışında çeşitli devlet kurumlarının kurup işlettikleri yayın istasyonlarından meydana gelmekte idi. TRT Kurumu, «Türkiye Millî Radyosu» niteliğindeki Ankara, İstanbul, İzmir ve diğer küçük radyo vericilerini devir alarak bu istasyonlarla örgütünü kurma çalışmalarına başlamıştır.⁴ Ancak, yukarıda belirtildiği gibi, daha önce çıkarılmış olan yasalar gereğince, Hükümetten gerekli teknik izni aldıktan sonra kurulan radyo ve televizyon istasyonlarının durumunu da 359 sayılı TRT Yasasının 35. maddesi ile bağdaştırılması, daha açık bir deyişle, hukukî durumla fiilî durumun aynı olması gerekmektedir. Aradan yedi yıl gibi oldukça uzun bir süre geçmesine rağmen, TRT dışındaki yayınlarda herhangi bir azalma olmamış, hatta artma bile görülmüştür.

1961 Anayasa'sının bazı maddelerinde yapılan değişiklikler içinde 'Basın dışı haberleşme aracı' olarak nitelendirilen radyo ve televizyonla ilgili 121. maddede yapılan değişiklik de yayın tekeli yönünden farklı bir görünüm getirmemiştir. Değiştirilen 121. maddede şu şekli almıştır :

(4) TRT Kurumunun 1964 tarihinde devir aldığı diğer küçük verici istasyonları şunlardır: Adana, Antalya, Gaziantep, Kars, Erzurum, Diyarbakır ve İskenderun radyoları.

«Madde 121. — Radyo ve Televizyon istasyonları ancak Devlet eliyle kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde kanunla düzenlenir. Kanun, yönetim ve denetimde ve yönetim organlarının kuruluşunda tarafsızlık ilkesini bozacak hükümler koyamaz. Her türlü radyo ve televizyon yayınları, tarafsızlık esaslarına göre yapılır...».⁵

Görülebileceği üzere, 1971 yılı Eylül ayında yapılan bu değişiklikle radyo ve televizyon yayınları «Devlet» eliyle düzenlenecektir. Henüz yasa haline gelmeyen, 359 sayılı TRT Yasasının değiştirilmesini öngören yeni TRT yasa tasarısı ile yayın tekeli yine TRT Kurumuna vermektedir. Hâlen yürürlükte olan 359 sayılı Yasanın 35. maddesi yeni tasarıda aynen saklı tutulmuştur.

Yukarıda kısaca hukukî durumunu anlatmaya çalıştığımız Türkiye'deki yayının bu günkü görünümü nedir? TRT Kurumu bu konuda ne yapmıştır? Bu sorunun cevabını, bu yazımızda yapılan araştırmaların ve elde edilen bilgilerin ışığında incelemeye çalışacağız.

II. TRT DIŞINDA YAYIN YAPAN RADYO VE TELEVİZYON İSTASYONLARI

Bugün TRT'nin dışında yayın yapmakta olan istasyonların büyük bir kısmı radyo vericileridir. Ancak, sayıca az da olsa Televizyon istasyonlarının bulunması, TRT'nin dışında TV. yayınlarının yapılmakta olduğunu ve bunun da TRT'nin yayın tekeli karşısında bir sorun olduğunu, daha doğrusu olması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

TRT'nin dışında yayın yapmakta olan verici istasyonlarını genel olarak beş grupta toplayabiliriz.⁶

1. Kamu tüzel kuruluşlarınca işletilen istasyonlar
2. Askerî kurumlara bağlı istasyonlar
3. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul radyoları
4. Üniversitelere bağlı istasyonlar

(5) 22 Eylül 1971 Tarihli ve 13964 Sayılı Resmî Gazete.

(6) TRT yetkililerinden Sayın Dr. Cemal Aygen 26.2.1971 tarihinde Basın-Yayın Yüksek Okulunda «Yayın Tekeli» konusunda verdiği bir konferansta bu ayrımı «1) İkili anlaşmalara göre yayın yapan radyolar, 2) TRT ve M.E.B. nin müsaade ettiği radyolar» olmak üzere ikiye ayırmıştır. Ancak yapılan bu ayrımın bugünkü gerçek durumu tam yansıtmadığı ortadadır.

5. Yabancı devlet kuruluşlarınca işletilen istasyonlar.

Bu beş grup yayın istasyonlarının bir kısmı TRT'nin kurulmasından, bir başka deyişle, 1 Mayıs 1964 tarihinde 359 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra kurulmuş ve yayına başlamışlardır.

A. Kamu Tüzel Kuruluşlarınca İşletilen İstasyonlar :

Bu grupta TRT dışında yayınlarından söz edilebilecek üç önemli radyo vericisi vardır. Bu vericilerin yayınları oldukça geniş bir dinleyici kitlesince ilgi ile izlenmektedir.

1) *Meteorolojinin Sesi Radyosu*⁷ :

1961 yılında 3222 sayılı Telsiz Kanununa göre, Meteorolojinin haberlerini geniş ölçüde halka duyurmak amacı ile kurulan «**Meteorolojinin Sesi Radyosu**», kısa dalga 39,3 ve 43,7 metre üzerinden 5 Kw. güç ile yayın yapmaktadır. İlk yayına başladığında, 2,5 Kw. güç ile bir süre deneme yayını yapmıştır. Bu deneme yayınları sırasında düzenli bir programdan çok, müzik yayınları arasında meteorolojik haberler verilmiştir. Radyo, giderek gücünü artırmış, yayınlarını düzenli bir duruma getirmiştir. Bu gün için yayın süresi hergün 9,5 saattir. Yayın saatleri şöyle bir görünümündedir : 07-09, 10-12, 14-18, 20-21.30.

Yayınlarda gerek söz ve gerekse müzik programlarına belirli oranlarda yer verilmektedir. Günlük yayının % 80 i müzik programlarına, % 20 si ise söz programlarına ayrılmaktadır. Müzik programlarının büyük bir kısmı Türk Sanat ve Türk Halk müziğine ayrılmıştır. Geri kalan kısmında ise Türkçe aranjman türünde müziğe yer verilmektedir. Söz programlarının genel konusu hava raporlarıdır. Verilen hava raporları ve bu konuda hazırlanan programlarla meteoroloji ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Meteorolojinin Sesi Radyosunun kuruluş amaçlarından biri olan halkı geniş ölçüde hava durumu hakkında bilgi sahibi kılmak yanında, Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün hizmetlerinin görülmesini kolaylaştırıcı bir amacı da vardır. Yurdun çeşitli yerlerindeki telsiz istasyonlarının bulunmadığı Meteoroloji Büroları için haftanın belirli gün ve saatlerinde hava raporu «yazdırma» saatleri konmuştur. Hergün saat 8.55 (denizciler için), 11.55 ve

(7) Bilgiler Meteoroloji Genel Müdürü Sayın Prof. Dr. Ümran Çölaşan'dan alınmıştır.

15.15 de kısa sürelerle bu bürolar için hava raporları yazdırılmaktadır. Bu yayınlara ek olarak, ayrıca Salı ve Cuma günleri 12-13, 15-16 arasında da yine bu bürolar için 24 saatlik, haftalık ve 15 günlük hava tahmin raporları verilmektedir.

Meteorolojinin Sesi Radyosu'ndan yayınlanan gerek söz ve gerekse müzik programları, konulan kurallara uygun olarak kurum yetkililerinin sıkı bir denetiminden geçmektedir. Özellikle, müzik programlarında yayınlanan şarkı ve türküler TRT Kurumunun radyolarında yayınlanan şarkı ve türkülerden seçilmektedir. Radyo yayınları, Kurumun kendi elemanları arasından yetiştirdiği 5 kişi tarafından yürütülmektedir. Bu elemanların ikisi spiker (Bir kadın, bir erkek spiker), iki teknisyen, biri de idarî memurdur. Radyonun teknik olanakları kısıtlı olup, tüm yayın 1200 ft.lik 800 adet band arşivi ile 3 adet yazıcı okuyucu ile yapılmaktadır. Radyonun yayınlarının dinlenme olanağı, gücüne oranla, oldukça yüksektir. Ankara ili içinde net olarak dinlenmesinden başka, yurdun birçok yerinde, özellikle, köylü çiftçi ve askerî birliklerce ilgi ile dinlenmektedir. Yayınlar, ülke dışında da bazı yerlerde «tesadüfi» olarak dinlenebilmektedir. Örneğin, Sovyetler Birliği'nin Kuzeyinde, Almanya'da, Fransa'da ve Doğu Avrupa Ülkelerinin bir çok yerlerinde dinlenmektedir. Yoğun bir dinleyici kitlesine sahip olmanın doğal bir sonucu olarak da Radyoya, dinleyicilerin isteklerini bildiren, haftada ortalama 400 mektup gelmektedir.

2) *Türkiye Polis Radyosu*⁸ :

TRT dışında Kamu Kuruluşlarınca yönetilen ve geniş bir dinleyici kitlesine sahip bir diğer önemli radyo kuruluşu İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak 3222 sayılı Tel-siz Kanununa dayanılarak kurulan «**Türkiye Polis Radyosu**»dur. Ankara, İstanbul ve İzmir'de ayrı ayrı üç vericisi olan bu radyo kuruluşu, kuruluş amacını «...Polis halk münasebetlerini tanzim ve halka hizmet...» şeklinde tanımlamaktadır. Türkiye Polis Radyolarının en eskisi 1954 yılında 350 wattlık güç ile yayına başlayan Ankara'daki vericidir. İlk yayın saatleri salı günü 11.00-12.00, 16.00-17.00 ve Cuma günleri 11.00-12.00 arasında olmak üzere haftada üç saati geçmemekte idi. Uzun süre yayınlarını bu biçimde sürdüren istasyon, 1966 yılında verici gücünü 1,5 Kw.a çıkardıktan sonra, yayın saatlerini de arttırmıştır. Bugün Ankara'daki

(8) Bilgiler Emniyet Genel Müdürlüğü yetkililerinden alınmıştır.

Türkiye Polis Radyosunun yayın süresi, hergün 08.-13.00, 14.00-18.00 ve 19.30-22.00 arasında olmak üzere 11.5 saati bulmaktadır. Yayınların büyük bir kısmı Türk Halk Müziği, Türk Popüler ve aranjman olarak müziğe ayrılmıştır. Oran olarak söylemek gerekirse, günlük yayının % 89 u müzik, % 11 i ise söz programına ayrılmıştır. Söz yayınları belirgin olarak iki grup da toplanmaktadır: Kayıp ilânları ve trafik. Ancak, son zamanlarda bu yayınlara ek olarak yer yer, müzik programları arasında Milliyetçi duyguları kuvvetlendirmesi amacı ile kahramanlık şiirleri ile tarihi kişilerin kahramanlıkla ilgili sözleri yayınlanmaktadır. Söz programlarının önemli bir kısmını meydana getiren kayıp ilânları ve trafikle ilgili programlar, radyonun kuruluş amacında belirttiği «Polis-Halk ilişkisini düzenlemek ve halka, özellikle trafik konusunda yardımcı olmayı» amaçlamaktadır.

Müzik programları, büyük ölçüde dinleyici isteklerine göre hazırlanmakta ve kalite denetimi yönünden fazla hassas davranılmaktadır. Örneğin, şarkı ve türkülerde TRT'nin denetiminden geçmiş ses sanatkârlarına yer verildiği gibi, ses kalitesi hiçbir kuruluşun denetiminden geçmemiş piyasa sanatkârlarına da yer verilmektedir. Ankara'daki Polis Radyosunun yayınları, kendi elemanları arasından yetiŐtirilen 29 kişilik, oldukça kalabalık bir yayıncı grubu tarafından yürütölmektedir. Teknik olanaklar ise 11.5 saatlik günlük yayın karşısında yeterli değildir. Ankara'daki Polis Radyosu, 1968 yılı haziran ayına kadar, Ankara Polis Koleji binasında yayın yapmakta idi; bu tarihten sonra ise, emniyet görevlerinin büyük bir kısmını kapsamak amacı ile yapılan yine Ankara'daki Emniyet Sarayı'na nakletmiŐtir.

Türkiye Polis Radyosunun ikinci verici istasyonu 200 Watt güç ile, kısa dalga 47,43 metre üzerinden 1965 yılı ekim ayından beri İstanbul'da yayın yapmaktadır. Yayınların öz ve kalitesi Ankara Polis Radyosunun aynıdır. Ancak, yayın saatleri tatil günleri dışında 11.00-12.00 ve 16.00-17.00 arasında olmak üzere günde iki saat; tatil günleri ise 11.00-12.00 arasında bir saat olarak düzenlenmiŐtir. Üçüncü verici ise İzmir'de olup çok küçük bir güç ile (75 wat) yayın yapmaktadır.

Türkiye Polis Radyolarının her üç verici istasyonu Türkiye'nin Trakya bölgesi ile Doğu Anadolu'nun bazı yöreleri dışında kalan bölgelerde (tahmini olarak ülke yüzeyinin % 80 inde) iyi bir şekilde dinlenebilmektedir.

3) *EKİ (Ereğli Kömür İşletmeleri) Eğitim Radyosu :*

Ereğli Kömür İşletmeleri Eğitim Radyosu (EKİ) şimdiye kadar incelenen gerek Meteorolojinin Sesi Radyosu ve gerekse Türkiye Polis Radyosundan farklı olarak TRT'nin kuruluşundan, yani 359 sayılı TRT Yasasının yayın tekeli 35. maddede TRT Kurumuna vermesinden sonra yayına başlamış bir radyo vericisidir. Ereğli Kömürleri İşletmesince yönetilen bu radyo için ilk kuruluş isteği, Turizm-Tanıtma Bakanlığı Kanalı ile 1966 yılında yapılmış ve amaçlarının Kömür madenlerinde çalışmakta olan 40.000 işçiye doğrudan seslenerek, onların öğretim, moral ve teknik eğitimlerini sağlamak, Kurumun çalışma yöntemlerini öğretmek, ve üretim ve verimlilik konularında işçilere bilgi vermek sureti ile onların bilgi ve kültürlerini arttırmak, vardiya halinde çalışan işçilere gidiş-geliş zamanlarını ve yerlerini bildirmek; kazalara, sabotajlara karşı alınacak tedbirler konusunda işçileri uyarmak olduğunu bildirmişlerdir.⁹ Bakanlık kanalı ile yapılan bu istek TRT Kurumunca olumsuz olarak cevaplandırılmıştır. Ereğli Kömür İşletmeleri Kurumu, aynı isteği bir süre sonra, bu kez doğrudan TRT Kurumu Genel Müdürlüğü'ne yapmış, ancak yine olumsuz cevap almıştır. Hukukî durumun bu olmasına yani TRT Kurumunca, resmen kurulmasına, yayına başlanmasına izin verilmeyen EKİ Radyosunun, bir süre sonra yayına başladığı çeşitli kanallardan öğrenilmiştir. Radyonun varlığı, yayınları özellikle siyasî partiler arasında söz konusu edilmiş, yayınların işçiler üzerinde siyasal propaganda yaptığı ileri sürülmüştür.

EKİ Radyosu, kuruluşundan doğan gayri kanunîlikten ötürü, yayınları hakkında resmî bilgi vermekten kaçınmış; radyo vericilerinin olmadığını, işçilere düzenli olmayan yayınlarla uyarıcı ilânlar veren bir telsiz vericisinin olduğunu bildirmiştir.¹⁰

EKİ «Ereğli Kömür İşletmeleri Eğitim Radyosu» resmî adı ile yayınlarını sürdürmekte olan verici, Zonguldak'da olup, orta dalga 198 metre üzerinden yayın yapmaktadır.¹¹ Yayınların amacı, Ereğ-

(9) EKİ Kurumunun 22.7.1966 tarihinde Turizm Tanıtma Bakanlığı'na gönderdiği yazı.

(10) EKİ Radyosu ile ilgili olarak 1969 yılında gönderilen yazı, «Vericimiz yoktur.» şeklinde cevaplandırılmıştır.

(11) TRT yetkililerinden sayın Dr. Cemal Aygen'in yukarıda sözü edilen konferansında EKİ radyosu için «Yayınları kapalı devredir, antenlere çıkmaz» demiştir. Ancak, «kapalı devre yayın» denildiğinde vericisi olmayan, yapılan yayınların hoparlör ya da kablolarla alıcılara verildiği yayınlardan söz edilmektedir. Oysa EKİ radyosunun yayınları, be-

li Kömür İŐletmelerinde alıŐan iŐcilere «kazalardan korunmaları için emniyet  g tleri, hastalıklara karşı korunmaları için sağlık  g tleri verilmekte bazen eğitim ve sağlık konuŐmaları yapılmaktadır.» Yayınların ilgiyle izlenmesini sağlamak amacı ile de, düzenli olmayan, band ve pl klarla müzik yayınları yapılmaktadır. Yayınlar 15 Km. lik bir alanda net olarak dinlenilebilmektedir.¹²

B. Askerî Kurumlara Bağlı Radyolar :

TRT dışındaki radyoların bir diğer önemli grubu, askerî Kurumlarca işletilen radyo istasyonlarıdır. Kuruluş amaç ve görevleri «...Millî ve NATO al rm mesajlarının ast birliklerine süratle yayılmasını temin ve bu husustaki eğitim devam ettirmek...» şeklinde tanımlanan askerî radyolar, kendi askerî personeli için doğrudan yaptığı söz yayınlarına ek olarak müzik yayınına da oldukça geniş yer verdiğinden, geniş bir dinleyici kitlesine sahiptir.

1) Ankara Mamak Ordu Radyosu¹³ :

Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı **Ankara Mamak Ordu Radyosu** 1960 yılında ilk kez Ankara'da Mamak semtinde kısa dalga 7240 KHz.  zerinden yayına başlamıştır. Yayın gücü, başlangıç da 0.4 Kw. iken daha sonraları 2 Kw. a çıkarılmıŐtır. Kuruluş gerekçesi, askerî personeli eğitme ve gerektiğinde alarm görevi yapmaktır. Yayın günleri pazar günü dışında hergün 10-12 arasında olup, haftalık yayın süresi 19,5 saattir. Yayınların kapsamı özel amaçlı anonslar dışında, Türk sanat ve Türk halk müziğidir. Yayınlanan müzik programları kısmen Ankara Radyosundan alınan kopye müzik bantları, kısmen de piyasadan elde edilen pl klarla desteklenen bir arŐivden hazırlanmaktadır. Radyo yayını ile ilgili tüm iŐlemler askerî personel tarafından yapılmaktadır.

2) Havacıların Sesi Radyosu¹⁴ :

Ankara'da Ahlatlıbel bölgesinde 7852 KHz.  zerinden yayın yapmakta olan **Havacıların Sesi Radyosu** Hava Kuvvetleri Kumandanlığı'na bağlı olarak 1966 yılı nisan ayında yayına başlamıştır. 2.5 Kw. g deki bu istasyonun kuruluş gerekçesi, Hava Kuvvetleri personeli ile ilgili eğitim ve gerektiğinde alarm görevi yapmaktadır.

lirli bir alan içerisindeki her türlü radyo alıcısından dinlenilebilmektedir.

(12) Bilgiler 1971 mayıs ayında, Ereğli Kömür İŞletmeleri'ndeki bir yetkili-den gayri resmi olarak alınmıştır.

(13) Bilgiler TRT Genel Müdürlüğü'nden alınmıştır.

(14) Bilgiler TRT Genel Müdürlüğü'nden alınmıştır.

Havacıların Sesi Radyosu cumartesi ve pazar günleri dışında hergün 12.00-13.00 arasında bir saat ile haftanın üç günü (pazartesi-Çarşamba-Cuma) 20.00-21.00 arasında olmak üzere haftada toplam olarak 8 saat yayın yapmaktadır. Yayınların türü, Mamak Ordu Radyosunda olduğu gibi, özel amaçlı anonslar dışında Türk Sanat ve Türk halk müziğinden oluşmaktadır. Müziklerin önemli bir kısmı Ankara Radyosundan, arta kalan kısmı ise, piyasadan sağlanmaktadır. Radyo istasyonunun işletilmesi askerî personelce yapılmaktadır.

C. Yabancı Devlet Kuruluşlarınca İşletilen İstasyonlar :

TRT dışında, yurdumuzda yayın yapmakta olan bir diğer radyo türü de, şimdiye dek incelemeye çalıştığımız radyolardan oldukça farklı bir niteliğe has, **Amerikan Radyolarıdır**. Yurdumuzda resmî olarak kurulmuş ve yayın yapan bu istasyonlar ilk, yabancı kuruluşlarla işletilen radyo istasyonlarıdır.

1954 yılında Türkiye ile A.B.D. arasında yapılan ikili «Askerî Kolaylıklar» anlaşmaları gereğince kurulmuş bulunan bu istasyonların bilinen kuruluş gerekçeleri, Türkiye'de bulunan A.B.D. üslerindeki askerî personelin haber ve eğlence ihtiyaçlarının bu vericiler kanalı ile giderilmesidir. Sayıları ilk kuruluşda üs sayısına paralel olarak Çiğili (İzmir), İncirlik (Adana), Karamürsel, Samsun, Trabzon ve Sinop'da olmak üzere yedi iken, daha sonraları üslerden bazılarının görevlerinin sona ermesi dolayısıyla, sayıları azalmış ve bugün Karamürsel, İncirlik ve Pirinçlik üslerinde olmak üzere üçe inmiştir. Çiğili, Samsun ve Trabzon'daki radyolar ise, buralardaki üsler Millî Savunma Bakanlığına devredildiğinden yayınlarına son vermişlerdir.

Bugün için Türkiye'de yayın yapmakta olan Amerikan radyoları, **World Radio and TV. Handbook, 1972** adlı yayından alınan bilgiye göre şöyledir :

İncirlik (Adana) Radyosu 1500 Khz. ve 198.800 metre üzerinden 10 Kw. güç ile yayın yapmaktadır.

Pirinçlik (Diyarbakır) Radyosu 1500 Khz, 191.001 metre üzerinden 50 Watt güç ile yayın yapmaktadır.

Karamürsel Radyosu 1590 Khz ve 188.007 metre üzerinden 50 Watt güç ile yayınmaktadır.

Her üç radyonun yayın saatleri ise, Sabah 06.00-24.00 arasında olmak üzere, günde 18 saattir.

Radyo yayınları kendi dinleyici dışında özellikle Türk gençleri tarafından, hafif batı müziği alanında son Őarkıları alma olanağına sahip oluŐundan ötürü, ilgi ile izlenmektedir.

İncirlik üssündeki radyo vericisi yanında yine aynı amaçlarla kurulmuş bir Televizyon istasyonu vardır. Ancak, istasyonun yayınları kapalı devre yayın olduğundan istasyonla bağlantısı olan sdeki televizyon alıcılarında izlenmektedir. Vericilerin Radyo ve Tv. yayınları haber ve müzik olup, haber yayınları, daha çok Amerika'dan gelen haberlerden derlenip canlı olarak verilmekte, müzik yayınları hafif batı müziği olarak yine Amerika'dan gelen plâk ve bandlarla doldurulmaktadır. Adı geçen tüm istasyonların gerek teknik ve gerekse program yönünden işletilmesi Amerikan Askeri personeli tarafından yrtlmektedir. Türk Makamları tarafından herhangi bir denetim söz konusu değildir.

D. Üniversitelere Bağlı Radyo ve TV. İstasyonları :

TRT dışındaki bir başka grup yayın istasyonları da üniversitelerce kurulup işletilen istasyonlardır. Bunların kuruluş amacı, daha çok, teknik yönden öğrencilerin uygulamalı olarak yetişmelerini sağlamak olduğundan Şimdiye dek incelenen istasyonlardan oldukça farklılık göstermektedir. Ancak Őunu hemen belirtmek gerekir ki bu istasyonlar, kapalı devre yayınları olmayıp, doğrudan halka yayın yapan istasyonlardır. Bu grup istasyonların oldukça eski bir geçmiŐleri vardır ve teknik donanımlarının önemli bir kısmı üniversitelerin kendi öz olanakları ile meydana getirilmiŐtir.

1) *İstanbul Teknik niversite Radyosu*¹⁵ :

TRT dışında yayın yapan en eski radyo istasyonu İstanbul Teknik Üniversitesince kurulup işletilen **İstanbul Teknik Üniversitesi Radyosu**'dur. 1946 yılı Eylül ayında kısa dalga 6280 KHz. zerinden 1 Kw. güç ile yayına başlayan bu istasyona 1965 yılında 25 Watt gücünde çok kısa dalga (FM) zerinden yayına başlayan bir verici daha eklenmiştir. Yayını kısa bir süre durduran FM vericisi 1967 yılında tekrar başlamıştır. Teknik donanım bakımından oldukça iyi durumda olan İstanbul Teknik niversite Radyosu iki stüdyoya sahiptir. Yayınları cumartesi günleri dışında hergün 20.00-22.30 arasında olmak üzere günde 2,5 saattir. Yayınların tümü müzik yayınlarına ayrılmış olup, oran olarak % 90 gibi çok önemli bir kısmı aĐdaŐ Türk Müziği ve Klâsik batı müziğine ayrılmış geri

(15) Bilgiler TRT Genel Müdürlüğü'nden alınmıştır.

kalan kısmı ise Türk müziğine bırakılmıştır. İstasyonun işletilmesinde Üniversite kendi elemanlarını kullanmakta, öğrenciler arasında nitelikleri uyanlar yayının çeşitli işleri ile görevlendirilmektedirler. Daha önce de belirtildiği gibi, istasyonun teknik donanımının önemli bir kısmı okul öğrencileri tarafından yapılmıştır.

2) *İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Radyosu :*

Üniversitelerce işletilen eski radyolardan biri de 1951 yılı Haziran ayında kısa dalga 7150 KHz. üzerinden 1,7 Kw. güçle yayına başlayan **İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Radyosu**'dur. Kuruluş amacı, «...Radyo merkezlerinde çalışacak elemanları tatbikî olarak yetiştirmek...» diye belirtilen bu verici haftada iki gün yayın yapmaktadır. Cuma ve Pazartesi günleri 18.00-20.00 arasında iki saat süren yayının bir saati hafif batı müziğine, geri kalan bir saati ise dans müziğine ayrılmıştır. Yayınlar band ve plâk arşivlerinden yararlanılarak hazırlanmaktadır. Ancak, müzik yayınları arasında Üniversite ile ilgili haberler, sınav sonuçları gibi düzenli olmayan söz yayınları da yapılmaktadır. Tahmini olarak 15 Km.lik bir sahadan net olarak dinlenilebilen yayınlar Fakültenin içinden ve dışından gelen elemanlarca çalıştırılmaktadır.

3) *İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyonu*¹⁶ :

İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsünün bir laboratuvarı niteliğinde 1952 yılında yayına başlayan «**İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyon Deneme yayını** CCIP (Batı Avrupa) standardına göre Band I, Kanal 4 üzerinden 13 Mart 1970 tarihine kadar yayın yapmıştır. «...Televizyon konusunda teknik çalışmalar yapmak ve öğrencilerin bu konuda yetişmelerini sağlamak...» amacı ile kurulan İTU Televizyon Deneme Yayını, ilk stüdyosunu önce İstanbul'da Taşlık'daki Rektörlük binasında kurmuş ve oradan yayın yapmış, daha sonra ise Maçka Maden Fakültesinde stüdyo kurarak yayınına buradan devam etmiştir. 20 yıla yakın bir süredir, haftada bir gün, saat 16.00-20.00 arası İTU Televizyonu Deneme Yayını, çeşitli dallardaki söz ve müzik yayınlarına yer vermiştir. Yayınların oran bakımından durumu : % 50 müzik, % 20 film, % 30 söz programına ayrılmış olup, söz programlarını tıp, edebiyat, sanat, çocuk programları, tiyatro temsilleri meydana getirmekte idi. Yayınlar arasında zaman zaman film

(16) Bilgiler İ.T.Ü. Elektronik Fakültesine gönderilen soru formuna 24.5.1971 tarih ve 32 sayı ile verilen cevapdan alınmıştır.

yolu ile yabancı dil öğretimi de yapılmıştır. Yayınlar Kürsü Profö-sörünün denetiminde Fakülte içi ve dışı elemanlarca sürdürülmüŐ-tür. Türkiye'de ilk televizyon denemesini uzun süreden beri sürdür-mekte olan İTU Televizyon Deneme Yayını, İstanbul ili içerisinde 20-30 km.lik bir alanda net bir şekilde seyredilme olanağına sa-hip olup, ayrıca arazi durumunun el verdiği ölçüde Şile, Yalova, Bursa gibi oldukça uzak yerlerden de seyredilebilinmekte idi. Tah-minî olarak 10.000 TV. alıcısı olduğu düşünülürse, İTU Televizyon Deneme Yayınlarının ortalama olarak 50-60.000 kişi tarafından izlenmekte olduğu sonucunu ortaya çıkarabiliriz.

İstanbul Teknik Üniversitesi Deneme Yayınları, öğrenci eylem-leri gerekçesi ile yayınlarını 13 Mart 1970 tarihinde kesmiştir. Daha sonraki gelişmeler ise, kurulan stüdyo ve vericiden TRT Kurumu-nun İstanbul Televizyonunu yayına başlatması sonucunu doğurmuş-tur. 30 Ağustos 1971 tarihinden beri, İstanbul Üniversitesi Televiz-yonundan Ankara Televizyonun'dan gönderilen Vidio-Tape ve film bantları ile «İstanbul Televizyonu Deneme Yayınları sürdürülmek-tedir. TRT'nin İstanbul Televizyonu için yaptırmakta olduğu stüd-yo ve vericisi tamamlandıktan sonra ise İstanbul Teknik Üniversi-tesi Televizyonu, bu kez öğretici ve eğitici yönü ağır basan yayın-lara başlamayı düşünmektedir.

E. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağı Okul Radyoları :

Şimdiye dek incelenmeye çalışılan TRT dışı radyo istasyonla-rından çeşitli yönleri ile ayrılan bir diğer istasyon grubu **Okul Rad-yoları**'dır. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağı Okul Radyoları adı ile tanımlanan bu vericiler, herşeyden önce sayılarının çokluğu ile di-đer istasyonlardan farklılık göstermektedir. Bu vericilerin sayısı kesin olarak bilinmemekle birlikte, çeşitli tarihlerde yapılan araş-tırmalarla bunların sayısının 30 dan fazla olduğu saptanmıştır. Mil-lî Eğitim Bakanlığı'na bağı gibi görünen bu vericilerin varlığından tam olarak Bakanlığın da bilgisi yoktur. Çünkü, vericiler okul yö-netimlerince kurulup çalışmaya başlatılmakta ve bu konuda bazan Millî Eğitim Bakanlığı'na bilgi verilmektedir. Milli Eğitim Bakan-lığı'nın bu konuda pek belirgin bir tutumu olmayışından ötürü, sa-yıları gittikçe artmaktadır.¹⁷

(17) TRT Genel Müdürlüğü Teknik Yardımcılığınca hazırlanan raporda bu sayı 64 olarak gösterilmektedir. Ancak, hazırlanan raporda, radyo is-tasyonu kurmak isteyenler de alındığından sayı kabarık olmuştur. 1966 yılında TRT Radyo-TV. Özel Komisyon Raporunda bu sayı 36 olarak gösterilmektedir. Bunlardan ancak 17 sinin gücü 100 Wattın üzerindedir.

Okul Radyoları Yurdun çeşitli yerlerindeki ilkokul, orta okul, lise, enstitü gibi eğitim kurumlarınca kendi dar olanakları ile «eğitim» amacına yönelik olarak kurulmaktadır. Ancak, eğitimden neyin denilmek istendiği pek açık değildir. Çünkü, bu okullardan çok azı radyo konusunda teknik eğitim yapmakta, diğerleri ise olağan eğitim düzenini sürdürmektedirler. Yayınların kapsamında ise, eğitim ve öğretim düzeyinde herhangi bir yayın yoktur. Yayınların önemli bir kısmı çeşitli türde müzik yayını olup, bazı okul vericilerinde, öğrencilerle ilgili haberlere rastlanılmaktadır. Yayınların sorumluluğu, dolayısıyla denetimleri yalnızca okul yönetimlerince yapıldığından, yayınların kalitesi büyük ölçüde zayıf olmaktadır. Radyo vericilerinin güçleri 1500 Watt ile 25 Watt arasında değişmektedir. Verici güçleri 1 Kw. ın üzerinde olan istasyonların gerek teknik olanakları ve gerekse programları daha kaliteli olmaktadır. Bu radyoların bir kısmı TRT'nin kurulmasından önce, bir kısmı ise TRT'nin kurulmasından sonra yayına geçmişlerdir.

III. TRT'NİN KENDİ DIŞINDAKİ YAYINA KARŞI TUTUMU

1961 Anayasa'sının 121. Maddesine dayanılarak çıkarılan 359 sayılı TRT Yasasının 35. Maddesinde yayın tekelinin TRT Kurumuna verildiği şu şekilde belirtilmektedir :

«Madde 35 — 9 Haziran 1937 tarihli ve 3222 sayılı Telsiz Kanunu ile ek ve değişikliklerinde gösterilen elektromanyetik dalgalar vasıtasıyla ses, işaret ve resim vermeye yarayan tesislerden radyodifüzyon ve televizyon tesisi niteliğinde olanların kurulması ve işletilmesi hakkı, yalnız Türkiye Radyo Televizyon Kurumuna aittir.

Yukarıdaki fıkrada söz konusu kanunun 2. maddesinde belirtilen ders aracı niteliğindeki radyo ve televizyon yayınlarını Kurum ve Millî Eğitim Bakanlığı birlikte düzenlerler.»

359 sayılı yasa çıkarılıp, yürürlüğe girinceye kadar Türkiye'de radyo-televizyon kurma izni, 3222 sayılı Telsiz Yasasına göre, Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı PTT Genel Müdürlüğü'nce verilmekte idi. Ancak, bu izin, kurulacak istasyonun hangi dalgada ve metre üzerinde olması gerektiği hususlarında olup, teknik yönden, daha çok düzenleyici bir nitelikte idi. TRT Kurumu, Yasa ile kendisine verilen görevleri üstlendikten sonra, ele aldığı önemli konulardan biri, TRT'nin yayın tekeli karşısında yayın yapmakta olan vericilere karşı nasıl bir tutum takınacağı hususu olmuştur. Gerek konunun ilk ele alınışı ve gerekse daha sonra yapılan çalışmalar za-

man zaman sertleşerek sürdürölmüştür. İncelememizde yapılan bu çalışmaları TRT Kurumunun yönetim şeklini dikkate alarak iki bölümde incelemeye çalıştık :

A. Birinci Yönetim Kurulu Devresi :

1 Mayıs 1964 yılında 359 sayılı Yasaya uygun olarak kurulup çalışmaya başlayan TRT Kurumu, kendi dışındaki mevcut yayınlar konusundaki ilk tutumunu, bu radyolardan biri olan ve daha önce incelenen Meteoroloji Radyosuna karşı gösterdi. 1964 yılı Haziran ayında Genel Müdürlüğün, Meteoroloji Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği bir yazıda radyo yayınları konusunda şöyle deniliyordu :

«...359 sayılı TRT Kanununu muvacehesinde Türkiye'de bulunan radyoların yayın ve idaresi TRT'nin inhisarına tevdi edilmiş bulunmaktadır. Yayın hususlarının İdaremiz dışında bir teşekköl tarafından yürütölmesine Kanunen imkân yoktur. Bu itibarla radyonuz hakkında yeni kararlar gerekmektedir.

İlgili Makamlarınızın Kurumumuzla bir ay sonra temasa geçmelerini emirlerinizi rica ederim.»

TRT Kurumunun kuruluşundan bir ay gibi kısa bir süre geçtikten sonra, Kurumun Yasa ile kendine tanıdığı «tekel» konusunda yaptığı ilk girişim, tek bir radyo istasyonununa da olsa, bu konuda titiz davranacağı izlenimini yaratmıştır. Ancak, TRT dışında radyo yayını yapan birçok verici olmasına rağmen neden yalnız tek bir radyoya, Meteoroloji Radyosuna, yazıldığı konusu üzerinde durulması gerekir. Kuşkusuz, TRT'nin Meteoroloji Radyosundan başka TRT dışında verici tanımadığı ya da yalnızca bu vericinin yayın tekelini bozduğu düşüncesinde olduğu akla pek uygun gelmemektedir. Ancak, bu istasyonunun yayınlarının geniş bir dinleyici kitesince izlendiği ve yayınlarını oldukça uzun bir süreyi kapsamaması nedeniyle, ilk olarak bu radyo vericisinin yayınlarına yeni bir düzen getirilmesi düşünölmüş olabilir.

Kurumun gösterdiği bu ilk girişimin ardı gelmemiş, Kurum bu içi bütünü ile çözümlenmek üzere, kararlar olmak yoluna gitmiştir. 1964 yılı Aralık ayında bu konu ile ilgili olarak hem bir genel tutum takınmak hem de TRT'ye yapılan yeni radyo istasyonları kurmak yolundaki istekleri cevaplamak amacı ile TRT Yönetim Kurulu yaptığı toplantısında şu kararları almıştır :

«...1 — Memleketimizde halen faaliyette bulunan TRT Kurumu dışındaki verici radyo ve televizyon istasyonlarının, mahal, takat,

frekans, malik vesair diğer hususlarının Genel Müdürlükçe tesbit edilmesine,

2 — Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu personelinden Genel Müdürlükçe tesbit edilecek bir komite aracılığı ile Millî Eğitim Bakanlığı ile temas sağlanarak okul radyo ve televizyonlarının kuruluş, teknik evsaf ve işletme esaslarının müştereken tesbit edilmesinin sağlanmasına,

3 — Üniversiteler tarafından meydana getirilmiş ve getirilecek radyo ve televizyon verici tesisleri ile ilgili kuruluş, teknik evsaf ve işletme esaslarının da 2. maddede bahsi geçen TRT Komitesinin ilgili Üniversiteler ile yapacağı temalar sonunda tesbit edilmesine,

4 — Askerî Eğitim müesseselerinin kurulmuş olan veya kurulacak olan radyo ve televizyon verici tesislerinin kuruluş, teknik evsaf ve işletme esaslarının keza 2. maddede teşkili öngörülen TRT Komitesinin Millî Savunma Bakanlığı ile yapacağı temalar neticesinde, bu Bakanlık ile ve Millî Eğitim Bakanlığı ile tesbit edilecek işletmecilik özelliklerinin ışığı altında kararlaştırılmasına,

5 — Halen kamu hizmeti görmek maksadiyle Toprak Mahsulleri ofisi, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Polis Koleji gibi kamu kuruluşları tarafından kurulmuş olan, veya yeniden kurulması arzu edilen radyo ve televizyon vericilerinin kuruluş, teknik evsaf, işletme ve bilhassa program esaslarının tesbiti için yapılacak temas ve çalışmaların, Genel Müdürlükçe düzenlenerek yürütülmesine,

6 — Radyo ve televizyon vericilerinin kuruluş, işletme ve teknik evsaf ve bilhassa program esaslarının tesbiti hususunda Genel Müdürlükçe gerekli çalışmaların yapılmasına karar verildi».¹⁸

TRT dışında yayın yapan veya yapması tasarlanan radyo ve televizyon vericilerine karşı Kurumun aldığı bu ilk karar, metinden açıkça anlaşıldığı üzere, ılımlı bir çözüm yolu bulmak çabası ile alınmış bir karar niteliğindedir. TRT Kurumunun söz sahibi olduğu bir «komitece» bu konudaki sorunların çözümlenmesi istenmektedir. Bir başka deyişle, TRT, Yasa ile kendisine tanınan yayın tekeli konusunda işe sert başlamak istememiştir.

Yönetim Kurulunun aldığı bu kararın uygulaması olarak Genel Müdürlük bünyesi içerisinde bu işlerle bir servis görevlendirilmiş ve bu servisin teknik servisle yaptığı işbirliği sonucu 1965 yılı içerisinde, TRT dışında yayın yapan vericilerin durumlarını saptamak

(18) TRT Yönetim Kurulu'nun 18.12.1964 tarih ve 297 sayılı kararı.

üzere bir program ve teknik anket fiőı düzenlenmiőtir. «Radyo Yayın İstasyonları Program Anket Fiőı» adı altında düzenlenen bu anketin birinci kısmında mevcut veya kurulması düşünölen radyo istasyonlarının yayınları ile ilgili sorular sorulmakta, ikinci kısmında ise ayrıntılı bir biçimde bu istasyonların teknik olanakları hakkında bilgi istenmekte idi.¹⁹ 40 soru içinde hazırlanan anket fiőı 1965 yılı Eylül ayında bütün Bakanlıklara, 67 il valiliklerine, çeşitli kamu kuruluşlarına gönderildi. Gelen cevaplardan önemli bir kısmının herhangi bir vericiye sahip olmadıkları, bir kısmının mevcut vericilerinin durumlarını, bir kısmı da kurmayı tasarladıkları istasyonların niteliklerini belirtmişlerdir.²⁰

Ankete gelen cevapların toptan bir değeriendirilmesi yapılmamasına rağmen, * 297 sayılı Yönetim Kurulu Kararının uygulaması sonuçlarını kapsayan bir rapor üzerine, Yönetim Kurulu bu konuya yeniden eğildi ve 1966 yılı nisan ayında yaptığı toplantısında Şu kararları aldı :

- «...1. Yabancı radyolarla ilgili durum için Dışışleri Bakanlığı'na yazı yazılması,
2. Mevcut radyoların teknik bakımdan imkânlarının tesbiti,
3. Teknik Üniversite Radyosu'nun bir Eğitim Radyosu haline getirilebilmesi hususunda Rektörlük ile temasa geçilerek, bu konuda bir protokol hazırlanması hususlarında Genel Müdürlüğe yetki verilmesi ve kat'i sonucun Yönetim Kuruluna getirilmesi...».²¹

Yönetim Kurulunun bu ikinci kararı, daha çok yabancı radyo istasyonları konusunda durumu açıklığa kavuőturmak üzere alındığı dikkati çekmektedir. Çünkü, Yönetim kurulunun bu kararları almasına neden olan raporda daha çok, yapılan yazıőmalara rağmen, Dışışleri Bakanlığından bu hususda bir cevap alınamaması belirtiliyordu. Kararın 2. maddesinin ise, hangi nedenle alındığı hususu açık değildir. Çünkü bu konu yani mevcut TRT dışı radyoların durumları, daha önce yapılan program ve teknik anket fiőleri ile

(19) Anketin isminden de anlaşılacağı üzere, yapılan araőtırma radyo istasyonlarını kapsamaktadır. Oysa, o tarihlerde yayınları çok uzun yıllar önce başlamış TV. istasyonu da bulunmaktadır. Yönetim Kurulu Kararının TV. vericilerini de kapsamasına karşılık, hazırlanan anket fiőı yayın tekeli dar anlamda —yalnız radyo için— almıştır.

(20) Yeni verici kurma isteğine bir örnek olarak Diyanet İőlerinden gelen cevabı verebiliriz. Cevapta, «...Diyanet İőlerine bağlı bir radyo istasyonu kurulması isteğinin müftü kurslarında dile getirildiği...» bildirilmekte idi.

(*) Yapılan araőtırmada böyle bir değeriendirmeye raslanmamıőtır.

(21) TRT Yönetim Kurulu'nun 9.4.1966 tarih ve 167 sayılı kararı.

saptanmıştı. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, gelen anket fişlerin değerlendirilmesinin yapılmaması bu konunun yeniden karar konusu olmasını gerektirmiş olabilir.

1966 yılı Nisan ayında alınan ve vericilerin bir kısmını kapsayan bu karardan sonra, Yönetim Kurulu aynı yılın Ekim ayında daha geniş kapsamlı bir karar aldı. Alman kararın bütün radyo istasyonlarını kapsayan genel kısmı şöyle idi :

1. Mevcut radyo vericilerinin program işlerinin başına TRT'den bir yetkilinin getirilmesi,
2. TRT yetkilisinin yayın izni verdiği program konularının yayınlanabilmesi,
3. Üniversitelerce işletilen radyo ve televizyon vericilerinde yayınlanacak konuların TRT ce saptanması,
4. Üniversite radyo ve televizyon vericilerinin buldukları yerlerdeki TRT radyo müdürlüklerine bağlanması,
5. Bütün yayınlarda TRT görevlisi ve TRT Genel Müdürlüğü'nün sorumlu olması,
6. İzinsiz yayın yapılmaması.

Alınan kararın diğer bölümünde ise, eğitim amacı ile, yani 359 sayılı Yasanın 35. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen okul radyoları ile Devlet ve İktisadî Devlet Kuruluşlarınca işletilen radyo istasyonları konularında ikili bir karar vardı : Eğitim radyoları ile ilgili kararda, bu vericilerdeki yayın konularının yalnız batı müziği ve TRT Kurumu tarafından gönderilecek eğitim ve kültür programlarını kapsayacağı ve bu konuda Üniversitelerle TRT arasında devamlı bir işbirliği kurulması gerektiği bildirilmekte ve eğitim amacı ile de olsa «çok küçük takatli» radyo vericilerinin kurulmasına, «...gerek iktisadî ve gerekse teknik yönden çok mahzurlu olduğu, bu mahsurlarına ilâveten programcılık yönünden de pahalı ve istikrarsız bir durum arzietmekte bulunduğu...» gerekçesi ile izin verilmeyeceği hususu yer alıyordu. Kararın Devlet ve İktisadî Devlet Kuruluşlarınca işletilen vericilerine ait kısmında ise, bu hususun 359 sayılı yasaya aykırı olduğu belirtilerek şöyle denilmekte idi:

«...Bu durum muvacehesinde kuruluşlarımız dışında buldukları halde, neşriyatlarına devam eden verici istasyonların durdurulması için gereken tedbirlerin alınması iktiza ettiği».²²

TRT dışındaki radyolar konusunda oldukça önemli bir adım olarak kabul edebileceğimiz bu karar ile TRT, yasaların kendisine

(22) TRT Yönetim Kurulu'nun 30.10.1966 tarih ve 508 sayılı kararı.

tanıdığı yayın tekeli konusunda belirli bir tutum takınmış olmaktadır. Bu karar gereğince, ders aracı niteliğinde gördüğü Üniversite ve okul radyolarının TRT'nin denetimi altında yayına devam etmeleri, Kamu Kuruluşlarınca işletilmekte olan Meteoroloji, Polis gibi radyoların yayınlarını durdurmaları istenmektedir. Ancak, kararda çeşitli radyo istasyonlarını durumları hakkında karar alınırken, Amerikan radyolarından söz edilmemektedir. Kuşkusuz, bunun açık nedeni, Nisan ayında Yönetim Kurulunun aldığı karar sonucu, bu konuda Dışişleri Bakanlığı'na yazı gönderilmesi ve henüz cevap alınamamasıdır.

Yönetim Kurulunun bu kararının uygulaması olarak, Genel Müdürlükçe, önce Üniversitelerle ilgili kararı gereğince radyo ve TV. vericisi bulunan Üniversitelere birer yazı gönderilerek «...kuruluşunuzun durumuna uygun söz konusu radyo ve televizyon verici postanız, yayına devam ettiği takdirde öğretim vasıtası olarak kullanılması mercileriniz içinde kalacak, diğer yayın kısmı ise, Kurumunuz ve Kuruluşumuzla müştereken tayin edeceğimiz esaslar dahilinde tayin edilecektir...» denilmekte ve bu konuda işbirliği için görüşmelerde bulunmak üzere yetkili temsilci istenmekte idi.²³ Ancak yapılan bu çağrıya rağmen olumlu bir sonuç alınamamış ve son Yönetim Kurulu kararının başka bir uygulanmasına da rastlanmamıştır.

Kurum, 1966 yılı Aralık ayında bu konuya yeniden eğilerek, TRT dışı yabancı radyoların durumlarının «tetkiki» kararını aldı. Bu karardan Amerikan Radyolarının varlığının henüz bir açıklığa kavuşmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kurum 1967 yılında yayın tekeli konusunda yeni ve daha sert bir tutum takınarak, şimdiye dek alınan kararları bir sonuca ulaştırmak istemiştir. Özellikle yabancı kuruluşlara ait * radyoların durumlarını konu alan 61 no.lu kararında şöyle denilmekte idi.

«...Yabancı kuruluşlara ait radyolar hakkında ilgili mercilere yeniden yazılar yazılarak 15 gün zarfında bu radyoların kanunî mesnetleri bildirilmediği takdirde 359 sayılı TRT Kanununun 35. maddesi gereğince takibat yapılacağına duyurulmasına...»

(23) TRT Genel Müdürlüğü'nün 27.4.1966 tarihinde bütün Üniversitelere gönderdiği yazı.

(*) Yurdumuzda TRT dışında yayın yapan yabancı kuruluşlara ait radyo istasyonları yalnız A.B.D. ne ait olduğu halde, nedense yazışmalarda bu deyim kullanılmamaktadır.

Aynı toplantıda alınan 62 sayılı kararda ise, okul radyoları söz konusu edilmekte ve bu konuda Yönetim Kuruluna verilen raporda Millî Eğitim Bakanlığı ile TRT'nin ortak olarak yürüttükleri **Eğitim Ortak Kurulu**'nun bulunduğu ve Genel Müdürlüğe yayınlarda kontrol ve yetki vermek koşulu ile konunun bu Kurul'da görüşülmesi isteniyordu. Alınan kararlar bu istek kabul edilerek «...Bu konuda nihaî anlaşma yapılmasına ve uygulamaya konulması için» TRT Genel Müdürlüğü'ne yetki verildi.

Aynı toplantıda alınan bir başka karar da Üniversitelere ait bulunan radyo istasyonları hakkında idi. Alınan 63 sayılı kararlar da Üniversitelerce işletilen radyo vericilerinin durumlarının kanunî bir biçime sokulması için gerekli işlemlerin yapılmasına TRT Genel Müdürlüğü yetkili kılınıyordu.

Toplantının 64 no.lu kararı ise, Devlet ve İktisadî Devlet Kuruluşlarınca işletilen radyo istasyonları ilgili idi ve şöyle deniliyordu :

«...Radyo vericisi kullanan kamu kuruluşları, bu araçlarla ancak hizmet mesajları yayınlatabilirler. Söz konusu vericilerle genel yayın yapılması ilgili kuruluşlarca talep edildiği takdirde, masrafı kuruluşlara ait olmak üzere TRT'nin sorumluluğu altında hazırlanan ve onun tarafından yayınlanan müzik programları türü sınırları dışına çıkamazlar.

Bu hususlarda yetkili makamlarla protokollerin imzalanması için Genel Müdürlüğe yetki verilmesine...»²⁴

1967 yılının başında TRT Yönetim Kurulunca, TRT dışı radyolar konusunda alınan bu kararlar oldukça önemlidir. Çünkü, şimdiye kadar alınan kararlarda önce mevcut radyoların durumları saptanmış ve sonra da bunlara işbirliği için çağrıda bulunulmuştur. Üçüncü önemli karar olarak kabul edilmesi gereken 61, 62, 63, ve 64 no.lu kararlar da ise Kurumun 2,5 yıldan beri devam edegelmekte olan TRT dışı radyolar konusunu bir sonuca ulaştırmak ve Yasanın kendisine tanıdığı tekeli işletmeye kararlı olduğu görülmektedir.

Yayın tekeli kurma yönünden olumlu ve kesin girişimler alınmasına rağmen, uygulamanın ve bu uygulamaya alınan cevapların pek etkili olmadığı görülmektedir. Diğer kararların sonucu olarak yapılan uygulama bu kararların sonucu olarak da yapılmış; karar gereğince TRT Genel Müdürlüğü, tam yetkili olarak, kuruluşlara yazılar yazarak çağrıda bulunmuş, ancak ya hiç cevap alınamamış

(24) TRT Yönetim Kurulu'nun 22.1.1967 tarih ve 61, 62, 63, 64 sayılı kararları.

ya da oyalayıcı cevaplar alınmıştır. Örneğin Dışışleri Bakanlığından Yabancı radyolar konusunda alınan cevaplarda bu istasyonların 35. madde kapsamına girmemesi gerektiği, çünkü bunların ancak kendi personeline yayın yapmak üzere kurulup çalıştığı şeklinde cevaplar alınmıştır. Okul radyolarının durumları ise, daha önce sözü geçen Eğitim Ortak Kurulunda zaman zaman görüşülmesi yapılmış, ancak bu konuda da Millî Eğitim Bakanlığı ile ortak bir noktaya varmak mümkün olmamıştır. Diğer radyolar konusunda ise herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

B. İkinci Yönetim Kurulu Devresi :

1969 Mayıs ayında göreve başlayan yeni Yönetim Kurulu devresinde de bu konuya, şimdiye kadar geçen süre içerisinde zaman zaman eğilinmiştir. Birinci Yönetim Kurulu devresinde alınan kararlar sonucu yapılan çağrılara, işbirliğine cevap vermeyen radyo istasyonları yönetimlerine karşı bu kez hukukî işlemlere başvurarak yayın tekeli kurma çabasına girişilmiştir. 1970 yılı başlarında gerek Amerikan radyoları ve gerekse Kamu kuruluşlarınca işletilen istasyonlar konusunda, Savcılık kanalı ile ilgili kurumlara yazılar gönderilerek yayın tekeli konusunda TRT Kurumunun yetkisi belirtilmiştir. Yayın tekeli konusunda hukukî yoldan yararlanma da pek olumlu sonuç vermemiş ve ilgili kurumlardan cevap alınamamıştır. Bunun üzerine TRT Genel Müdürlüğü 1971 yılı Mayıs ayında, Mahkeme kanalı ile Kamu Kuruluşlarınca ve Yabancı Kuruluşlarca işletilen radyo istasyonlarının Anayasanın 121. ve 359 sayılı TRT Yasasının 35. maddesine aykırı olarak yayında buldukları gerekçesi ile yayınlarının durdurulması ve yöneticileri hakkında gerekli kovuşturmanın yapılması istenmiştir. Okul radyoları konularında ise henüz kesin bir sonuca varılamamıştır. Üniversitelere bağlı vericiler konusunda da fazla bir ilerleme yapılamamış, ancak, Teknik Üniversite Televizyonu ile yapılan işbirliği sonucu Teknik Üniversite Televizyonundan İstanbul Televizyonu için yararlanılmıştır.

IV. TRT'NİN VERİCİ KURMA İSTEKLERİNE KARŞI TUTUMU:

359 sayılı TRT Yasasının 35. maddesi ile yayın tekeli alan TRT, bu güne kadar çeşitli kuruluşlardan radyo veya televizyon istasyonu kurmak için istekler almaktadır. Bu isteklerin önemli bir kısmı okul radyoları kurulması içindir. 35. maddenin 2. fıkrasına dayanılarak yapılan bu başvurular, özellikle 1965 yılında yani TRT'nin ilk yılında yoğun olmuş, daha sonraları ise, TRT'nin bu

konudaki tutumu belli olduktan sonra, azalmıştır. 35. maddenin 2. fıkrası okul radyoları konusunda şöyle demektedir : «...Ders aracı niteliğindeki radyo ve televizyon yayınlarını Kurum ve Millî Eğitim Bakanlığı birlikte düzenlerler.» Maddedeki «Ders aracı» sözcüğünün kapsamına ne tür radyo ve televizyon yayınlarının girdiğini incelemek gerekirse ikili bir yorumla karşılaşabiliriz : a) Radyo-TV. alanında teknik öğretim yapan okulların öğrencilerini yetiştirmek için kuracakları istasyonlar, b) Okul eğitimini tamamlayıcı eğitim yayınlarının yapılması için kurulacak istasyonlar. Kanımızca, 35. maddenin 2. fıkrasının kapsamına her iki tip yayınları da almak gerekmektedir. Ancak, durumun bu olmasına rağmen, yapılan istasyon kurma isteklerinin çok az bir kısmı 35. maddenin 2. fıkrasına girmektedir. Özellikle, Teknik Okullardan gelen radyo verici kurma istekleri, öğrencilerin teknik uygulamalı çalışmaları için yapılmasına karşılık, diğer istekler müzik yayınları yapılmasını öngörmektedir. Bunlardan bazıları ise 2. fıkra kapsamının tamamen dışında olup, okul radyoları kanalı ile illerdeki yerel yayın boşluğunu doldurmak amacını gütmektedir.²⁵

Okul radyoları kurmak için yapılan isteklerin hemen hemen tümünün reddedilmesine rağmen, sayıları TRT'nin kuruluşundan bu yana oldukça artmıştır. Kuşkusuz, bunun açık nedeni, PTT'den frekans izni aldıktan sonra bu vericilerin 35. maddenin 2. fıkrasında belirtilen Kurumlara —TRT ve Millî Eğitim Bakanlığı'na— danışmadan kurulmalarıdır.²⁶ Bu fiilî durum karşısında, gerek TRT ve gerekse Millî Eğitim Bakanlığı, sorunu çözümlemek; fiilî durumu bir esasa bağlamak ve bundan sonra kurulacaklara esas olmak üzere 1966 yılından beri süre gelen çalışmalar yapmaktadırlar. Bu çalışmalardan olmak üzere 1968 yılı içerisinde TRT ce kurulan bir bir teknik ekip, mevcut okul radyolarını gezerek durumları hak-

(25) Örneğin 1965 yılında Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsünden alınan bir yazıda, «.....Trabzon ve civarındaki folklor çalışmalarını yaymak ve bu güzel memleketi her yönü ile tanıtan, ayrıca şehrimizde yapılan her türlü törenleri yaymak, bölgemize ait haberleri yaymak, reklâm, ilân tanıtımlarını olumlu bir şekilde yürütmek için.....» bir radyo istasyonu kurulması istenmekte idi. (13.9.1965 tarihinde Ulaştırma Bakanlığı'na gönderilen yazı).

(26) Okul Radyo vericisi kurma yolunda yapılan başvuruların bir kısmı şunlardır : Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü (1965).
Bor Şehit Nuri Pamir Lisesi (1965).
Tokat Lise ve Öğrencilerini Koruma Derneği (1968).
Balıkesir Necati Bey Eğitim Enstitüsü (1968).
İzmir Özel Gazetecilik Yüksek Okulu (1969).

kında bir rapor hazırlamıştır. Rapor esas alınarak iki kurum arasında sürdürülen çalışmalardan bugüne kadar, yetki sorunu nedeniyle, olumlu sonuçlar elde edilememiştir. Bu gün için okul radyoları kurulması konusunda TRT, «...halka yayın yapmamak, ilmî ve eğitsel olmak» şartı ile ve asgarî teknik olanaklara sahip olarak istasyon kurulmasına izin vermektedir.²⁷ Bu koşulları yerine getirerek kurulma izni alan okul olarak, Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi'ni örnek olarak verebiliriz. 1971 yılı sonbaharında gerekli ilişkileri kurulduktan sonra yayına başlamıştır. Kuşkusuz bu iznin TRT ce verilmesinde yardımlaşma büyük rol oynamıştır.²⁸

TRT Kurumuna, okul radyoları dışında da radyo istasyonu kurmak için istekler gelmektedir. Bunların bir kısmı illerdeki büyük iş yerlerinden, bir kısmı ise belediyelerden gelmektedir. Kurulma gerekçeleri, genellikle personel eğitimi, haberleşme olanağının sağlanması ve yerel istasyona sahip olma nedenine dayanmaktadır. Özellikle, Belediyelerden gelen istekler, il radyosu niteliğinde olmaktadır. Ancak, bu amaçlar dışında ticarî amaçlarla kurulmak istenen radyo istasyonları önerileri de gelmektedir.

Kurumlardan gelen isteklerin en önemlilerinden biri, daha önce de değinildiği gibi, EKİ (Ereğli Kömür İşletmeleri) tarafından yapılan başvurmadır. Yapılan çeşitli başvurmalara TRT Kurumunca «Hayır» denilmesine rağmen, 1967 yılında radyo vericisi kurulup yayın yapmaya başlamıştır. Kurum, yayınların durdurulması için daha önce yaptığı uyarılara ek olarak 1970 yılı kasım ayında daha sert bir dille «...bu yayınlara derhal son verilmesi, aksi takdirde kazaî mercilere başvurulacağı...» şeklinde bir yazı göndermiştir. Sonraki gelişmelerde de bu istasyonun kapatılması için yargı yolunu kullanmıştır.

(27) Üniversitelerden gelen aynı nitelikteki istekler de okul radyolarındaki gerekçelerle olumsuz olarak cevaplandırılmaktadır.

Örneğin Karadeniz Teknik Üniversitesi Temel Bilimler Fakültesi (1965), O.D.T. Üniversitesi (1969) tarafından yapılan isteklere aynı şekilde cevap verilmiştir.

(28) Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisine bağlı olarak kurulan radyo ve televizyon istasyon ve vericilerine TRT Kurumu, 35. maddenin 2. fıkrası gereğince kurulma izni verilmiştir. Ancak, yapılan anlaşma gereğince, kurulan bu vericilerden televizyon vericisinden TRT'nin Eskişehir'e televizyon yayını yapılması için faydalandırılması öngörülmüştür. 4.12.1971 tarihinden beri Ankara Televizyonundan radyo link hatları ile alınan yayın, Eskişehirdeki Akademi vericisinden haftada dört gün verilmekte olup, bunun dışında kalan günlerde (Pazartesi, Çarşamba, Cuma) Akademi eğitim televizyonu yayın yapmaktadır.

Radyo istasyonu kurmak yolunda yapılan başvuruların bir kısmı da ticarî amaçlarla olmaktadır. Bu başvurular 359 sayılı TRT Yasasının «Ortaklıklar» başlığı adı altında düzenlenen 30. maddesinde dayandırılmaktadır. Adı geçen maddede, «Yönetim Kurulu, Kurumun amaçlarına uygun olmak şartı ile ve Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle gösterilecek esaslar içerisinde, yerli veya yabancı tüzel kişilerle, özel hukuk hükümlerine tabi mahdut mesuliyetli ortaklıklar kurabilir.

Bu ortaklıklar kamu iktisadî teşebbüsü niteliğinde olsalar dahi İktisadî Devlet teşekkülü sayılmazlar.

Bu ortaklıklar tarafından kurulacak istasyonların yayınları Kurumun gözetim, denetim ve sorumluluğu altında yapılır».

Bu maddeye dayanarak yapılan başvuruların ilki 1968 yılında Hürriyet Gazetesi tarafından olmuştur. Daha sonraları ise, İstanbul Belediyesince yine ticarî amaçlarla İstanbul'da televizyon yayınları yapılması için başvurulmuştur. Ancak, yapılan bu istekler TRT Kurumunca, reklâm endişesi yönünden olumsuz olarak cevaplandırılmıştır.³⁰ Şimdilik 30. maddeye dayandırılarak kurulup işletilen herhangi bir verici istasyonu yoktur.

Şimdiye kadar yapılan açıklamalardan, TRT Kurumunun radyo ve televizyon kurulması yönünden yapılan başvuruları genel olarak kabul etmediği, ancak buna rağmen izinsiz olarak bazı istasyonların kurulup yayın yaptıkları gerçeği ortaya çıkmaktadır.

V. SONUÇ :

Bu yazımızda Türkiye'de TRT dışındaki yayının durumunu 359 sayılı Yasanın 35. maddesi ışığında incelemeye çalıştık. Ancak, burada «TRT dışı Yayın» derken, Türkiye'de istasyonları bulanın radyo ve televizyon yayınlarının amaçlandığını belirtmekte yarar vardır. Çünkü, yukarıda incelediğimiz istasyonlar dışında, yayınları Türkiye'de dinlenebilen veya izlenebilen yayınlar da vardır. Bunlar, genellikle yayınları Türkiye'ye yönelmiş propaganda yayınları

(29) TRT Kurumunun 6.XI.1970 tarihinde EKİ'ye gönderdiği yazı. Aynı konu Kurumun 28.XI.1970 tarihli yazısı ile «Tekîd» edilmiştir.

(30) TRT Kurumu Hürriyet Gazetesine verdiği cevapda TRT'nin muhtemel reklâm kaybı için teminat istemiştir. Çünkü, reklâm geliri TRT için önemli bir gelir kaynağı olup, ticarî amaçlarla kurulacak, hele İstanbul gibi sanayi ve ticaret şehrinde, herhangi bir yayın İstasyonu bu geliri önemli bir derecede azaltacaktır.

ile yayınları rastgele dinlenilebilen yayınlardır. İstasyon ve vericileri Türkiye'de bulunmayan bu tip yayınlar, kuşkusuz incelememizin dışında kalmaktadır.

İnceleme sonucu olarak, bugün güçleri TRT ile kıyaslanamayacak kadar az, ancak, sayıları oldukça kabarık TRT dışında yayın istasyonları ile karşılaşmaktayız. 359 sayılı Yasa ile yayın tekeli elinde bulunduran TRT Kurumu bu istasyonlara karşı değişik tutumlar takınmıştır. Başlıca beş grupta toplanan TRT nin dışındaki yayınlara karşı TRT başlangıçta, yeni bir kuruluş olmanın verdiği çekinliği de bir etken olarak kabul edecek olursak, oldukça yumuşak hareket ederek işe başlamıştır. Başlangıçtaki bu yumuşak tutum ise bu konunun sürüncemede kalmasına neden olmuş, ve daha sonra sert davranışların da bu yayınlar üzerinde etkisi olmamıştır. Hatta, TRT'nin yargı yolunu kullanmaya çalışması bile bu yayınlar üzerinde etkili olmamış ve yayınlar halâ devam etmektedir.

Kurumun çeşitli gruptaki istasyonlara karşı farklı tutum takınması da, yayın tekelinin kurulmasını geciktirmiştir. Örneğin Yönetim Kurulu'nun kararlarında Askerî Kurumlara bağlı İstasyonlar konusunda herhangi bir hüküm öngörülmemiştir. 35. maddenin 2. fıkrasında açık olarak belirtilmesine rağmen Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul radyoları konusunda da etkin bir çözüm yolu bulunamamış, üstelik yeni yeni radyo vericilerinin kurulması da önlenememiştir.

Yapılan incelemeden, TRT'nin yasalarla kendisine tanınmış bulunan yayın tekeli konusuna gereğince eğilmediği, bu işe gereken önemi vermediği sonucunu çıkarmanın yanlış olmayacağı kanısındayız.